

PHÁT TRIỂN CHUỖI GIÁ TRỊ DƯỢC LIỆU

Anh Phương

Việt Nam là quốc gia có truyền thống về nền y học cổ truyền lâu đời, đồng thời sở hữu nguồn dược liệu phong phú, các doanh nghiệp sản xuất dược liệu và các sản phẩm từ dược liệu có thể chủ động được vùng nguyên liệu. Ngành kinh tế dược liệu không chỉ có tiềm năng đem lại giá trị kinh tế lớn mà quan trọng hơn là góp phần giải quyết xóa đói giảm nghèo, nâng cao chất lượng sống cho người nông dân, đặc biệt những dân tộc thiểu số sinh sống ở các vùng cao, vùng sâu, vùng xa. Việc phát triển chuỗi giá trị dược liệu sẽ góp phần quan trọng phát triển ngành kinh tế dược liệu.

Có thể hiểu Chuỗi giá trị dược liệu ở Việt Nam bao gồm nhiều công đoạn khác nhau, nhưng cơ bản như sau: Phát triển giống dược liệu, trồng trọt, phát triển vùng nguyên liệu; Thu hoạch, bảo quản, vận chuyển dược liệu; Sơ chế, chế biến, sản xuất dược liệu và các sản phẩm từ dược liệu như thuốc dược liệu, thuốc cổ truyền, mỹ phẩm, thực phẩm bảo vệ sức khỏe; Thương mại hóa sản phẩm từ dược liệu.

- Về Phát triển giống dược liệu, trồng trọt, tạo vùng nguyên liệu:

Trước đây người dân chủ yếu khai thác dược liệu tự nhiên hoặc trồng dược liệu theo điều kiện tự nhiên về khí hậu, thổ nhưỡng. Các vùng nguyên liệu được hình thành một cách tự nhiên, mang tính đặc thù, đặc trưng vùng miền, manh mún và tản mát. Khoảng hơn 10 năm trở lại đây, trên cơ sở chính sách quản lý nhà nước, đã hình thành các mối liên kết giữa nông dân và doanh nghiệp, nhà khoa học để bước đầu phát triển giống, phát triển và tạo vùng nguyên liệu trồng trọt khai thác dược liệu. Việc nuôi trồng và khai thác dược liệu đang từng bước tuân thủ theo đúng các quy định của văn bản quy phạm pháp luật.

Từ năm 2014 đến nay, Bộ Y tế (Cục Quản lý Y, dược cổ truyền) đã triển khai áp dụng các nguyên tắc tiêu chuẩn “Thực hành tốt trồng trọt và thu hái cây thuốc” theo khuyến cáo của Tổ chức Y tế thế giới gọi tắt là GACP, hiện tại đã cấp giấy chứng nhận GACP cho nhiều cây dược liệu như: Trinh nữ hoàng cung, Actisô, Bìm bìm biếc, Rau đắng đất, Đinh lăng, Diệp hạ châu đắng, Cỏ nhỏ nôi, Tàn dầy lá, Dây thìa canh,... của một số đơn vị như (OPC Bắc Giang, Traphaco, Cty TNHH Thiên Dược, LADOPHAR...).

Như vậy đã từng bước khuyến khích các doanh nghiệp thực hiện nuôi trồng, sản xuất dược liệu theo GACP – WHO để đảm bảo nguồn dược liệu phục vụ cho sản xuất có chất lượng tốt.

Vùng nuôi trồng Đương quy tại huyện Kbang- Tỉnh Gia Lai

- Thu hoạch, thu mua, bảo quản, vận chuyển nguyên dược liệu:

Người dân cũng là lực lượng chính trong công đoạn thu hoạch nguyên dược liệu, bảo quản sơ bộ. Sau khi thu hoạch, nguyên dược liệu chủ yếu được thu mua qua các thương lái, tiếp đó là các HTX và doanh nghiệp. Các thương lái gom nguyên dược liệu, bảo quản hoặc có thể sơ chế, sau đó cung cấp lại cho các doanh nghiệp để sản xuất thành sản phẩm. Việc tuân thủ các hướng dẫn về thu hái, bảo quản và vận chuyển dược liệu theo khuyến cáo của nhà khoa học cũng như các quy định về lĩnh vực dược sẽ giúp đảm bảo cho chất lượng của dược liệu ổn định, đáp ứng yêu cầu của thị trường.

Một kho bảo quản dược liệu, vị thuốc cổ truyền đạt GSP

- Sơ chế, chế biến, sản xuất dược liệu và các sản phẩm từ dược liệu như thuốc dược liệu, thuốc cổ truyền, mỹ phẩm, thực phẩm bảo vệ sức khỏe

Ở công đoạn này, chủ yếu là vai trò của các thương lái/hộ kinh doanh dược liệu, các HTX Cũng có sự tham gia của doanh nghiệp. Đây là công đoạn quan trọng quyết định hiệu quả an toàn của các sản phẩm từ dược liệu. Tất cả các bước trong công đoạn này đều có ý nghĩa quyết định cho chất lượng của sản phẩm từ dược liệu như làm nguyên liệu sản xuất thuốc dược liệu, thuốc cổ truyền, mỹ phẩm, thực phẩm bảo vệ sức khỏe,... Vì vậy việc kiểm soát chặt chẽ các bước trong công đoạn này cần có sự tham gia của các cơ quan ban ngành, các nhà khoa học nhằm hướng dẫn các đơn vị đảm bảo chất lượng và hiệu quả của sản phẩm trước khi đến người sử dụng. Đặc biệt là việc nghiên cứu chuyên giao kỹ thuật trong chế biến cũng như tiến hành các nghiên cứu thử nghiệm lâm

sàng cần thiết cho sản phẩm có tác dụng trên người. Sau khi tiến hành sản xuất thử nghiệm lâm sàng thành công, các doanh nghiệp thực hiện sản xuất sản phẩm với quy mô lớn. Đây là công đoạn giúp tăng thêm giá trị gia tăng cho sản phẩm dược liệu, đem lại giá trị kinh tế cao cho nhà đầu tư, doanh nghiệp.

- Thương mại hóa sản phẩm, thị trường đầu ra của dược liệu:

Để đưa dược sản phẩm dược liệu ra thị trường cần phải tuân thủ các quy định của pháp luật Việt Nam về đăng ký và lưu hành sản phẩm trên thị trường. Tương ứng với mỗi loại sản phẩm như thuốc dược liệu, thuốc cổ truyền, mỹ phẩm, thực phẩm bảo vệ sức khỏe có các quy định đặc thù cần tuân thủ khi đưa ra thị trường. Thị trường tiêu thụ sản phẩm dược liệu hiện nay ở Việt Nam chủ yếu là kênh bán hàng trực tiếp qua nhà thuốc, một phần nhỏ tham gia các gói thầu thuốc cổ truyền, dược liệu, vị thuốc cổ truyền tại các bệnh viện, hình thức kê đơn. Ngoài ra, các sản phẩm dược liệu sạch/hữu cơ được cung cấp cho các doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực ẩm thực, du lịch, chăm sóc sắc đẹp.

Vì vậy, để khuyến khích các sản phẩm từ dược liệu, Nhà nước đã ban hành nhiều quy định hỗ trợ hướng dẫn thủ tục đăng ký lưu hành sản phẩm, hỗ trợ hướng dẫn kỹ năng phát triển thị trường/xuất nhập khẩu sang các nước cũng như đang xây dựng các cơ chế, chính sách khuyến khích, hỗ trợ khai thác, đa dạng hóa các mô hình kinh doanh, chuỗi giá trị dược liệu gắn với văn hóa, trải nghiệm, du lịch, ẩm thực.

Được biết, Dự án ' Tăng cường năng lực quản trị chuỗi giá trị cây thuốc nam' do EU tài trợ cho YENBAI CDSH cũng đang xây dựng chuỗi giá trị cho các cây thuốc nam: cà gai leo, khôi nhung và cây lá gan! Đây là những cây thuốc tiềm năng khai thác và phát triển tại các địa bàn các tỉnh miền núi phía bắc như tỉnh Yên Bái. Hy vọng những chuỗi giá trị này thực sự phát triển mang lại hiệu quả cao cho các đơn vị tham gia để tạo sản phẩm đảm bảo chất lượng cho người sử dụng./.